

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ

СОЦІОЛОГІЯ МІСТА

Методичні рекомендації
до вивчення дисципліни для студентів
спеціальностей «Право» та «Будівництво та цивільна інженерія»
(ОПП «Міське будівництво та господарство»)

Київ 2020

УДК 316. 334. 56

Укладач: О.О. Яхно, канд. політ. наук

Рецензент: П.О. Дьомкін канд. істор. наук, доцент

Відповідальний за випуск Є.В. Перегуда, д-р політ. наук, професор,
завідувач кафедри політичних наук і права

*Затверджено на засіданні кафедри політичних наук і права,
протокол № 10 від 31 травня 2020 р.*

Соціологія міста: Методичні рекомендації до вивчення дисципліни для студентів спеціальностей «Право» та «Будівництво та цивільна інженерія» (ОПП «Міське будівництво та господарство»). Уклад. О.О. Яхно. – Київ-Тернопіль: КНУБА, «Бескиди», 2020. 38 с.

Подано тематику лекційного курсу та практичних занять, плани практичних занять, тематику індивідуальних завдань та рекомендації з їх підготовки, питання підсумкового контролю, список рекомендованої літератури.

Призначено для студентів спеціальностей «Право» та «Будівництво та цивільна інженерія» (ОПП «Міське будівництво та господарство»).

© О.О. Яхно, 2020
© КНУБА, 2020

ЗМІСТ

1. Загальні положення.....	4
2. Мета та завдання навчальної дисципліни.....	5
3. Тематика лекцій.....	9
4. Плани практичних занять.....	16
5. Методи навчання. Тематика індивідуальних завдань.....	25
6. Методи контролю. Питання до модульного та підсумкового контролю. Розподіл балів.....	28
7. Література.....	32

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Формування у студентів, які навчаються за спеціальностями «Право» та «Будівництво цивільна інженерія», уявлень про обрану ними професію, національні та міжнародні стандарти професійної юридичної та містобудівної діяльності, науку та освіту, основні види юридичної та містобудівної практики є основним завданням соціології міста. Ця мета стає ще більш актуальною у світлі світових інтеграційних процесів та впровадження у суспільно-політичне життя України основоположних світових цінностей – прав людини, демократії та верховенства права. Сучасні фахівці повинні володіти правовими знаннями та навичками у різних сферах діяльності, а також бути обізнаними у сфері професійної етики.

Структура даного видання складається з тематики лекційного курсу, планів практичних занять, тематики індивідуальних робіт, питань до модульного та підсумкового контролю та списку літератури.

Важливе значення при вивченні дисципліни відводиться самостійній роботі студентів, зокрема виконанню індивідуального завдання. У цьому виданні наведений орієнтовний перелік тем індивідуальних завдань. Перелік не є вичерпним. Студенти можуть запропонувати власні теми, зокрема, виходячи з інтересів своєї наукової роботи.

Індивідуальне завдання може бути виконане у різних формах. Зокрема, студенти можуть це зробити у вигляді реферату.

Вимоги до оформлення реферату:

- обсяг від 18 до 24 сторінок рукописного тексту;
- реферат включає: план, відповідно до плану зміст, основні висновки і список літератури;
- список літератури може складатися за алфавітом, за тематикою або за порядком згадування літератури в тексті.

Водночас індивідуальне завдання може бути виконане в інших формах, наприклад, у вигляді презентації. В цьому разі обсяг роботи визначається індивідуально – залежно від теми.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою курсу є розкриття соціально-просторових, комунікативних та соціокультурних аспектів урбанізаційних процесів в світі та в Україні зокрема, як ілюстрації соціальної диференціації і нерівності в містах, ефективності чи неефективності управління, джерел соціальної напруги, соціальних конфліктів. Розглядаються структурні та функціональні аспекти комунікативної взаємодії в міському середовищі як теоретичної домінанти, яка дозволяє представити соціологічну науку про місто, як цілісну та автономну спеціальну соціологічну теорію.

В курсі "Соціологія міста" розкривається зміст ключових понять та концептуальних підходів, на яких базується вивчення соціальних проблем міського середовища, теоретичні напрямки і школи в світовій науці, а також загальні методи, необхідні для системного аналізу соціальних проблем урбаністичних процесів. Велике значення приділяється розгляду класичних традицій вивчення міста як соціально-просторового феномену в історії соціально-економічної, політичної, правової думки. Дисципліна має дати студенту базові знання про основні аспекти та тенденції еволюції міста як соціально-поселенської системи: зміни характеру та природи соціальних відносин, структури та середовища організаційно-інституціональної системи, матеріально-економічної, природно-екологічної та соціально-демографічної підсистем.

До переліку **компетентностей**, які мають набути студенти внаслідок вивчення дисципліни, відносяться такі:

- Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя;
- Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;
- Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

- Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;
- Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.
- Прагнення до збереження навколишнього середовища.
- Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми;
- Здатність розуміти і враховувати соціальні, екологічні, етичні, економічні аспекти, що впливають на формування планувальних та технічних рішень за містобудівною тематикою;
- Здатність до створення сприятливих умов для розвитку інвестиційно-будівельної діяльності та безпечного житлового будівництва на основі перспективних проектів містобудівного розвитку;
- Здатність визначити територіальну організацію та оцінювати ресурсний потенціал територій щодо стану та перспектив реалізації та впровадження проектів;
- Здатність прогнозувати перспективні містобудівні соціальні вимоги і використовувати їх на різних етапах проектування та експлуатації об'єктів міського будівництва;
- Здатність формування соціологічної і екологічної інформації, обробки та аналізу даних та використання цієї інформації в проектних рішеннях з врахуванням екологічного навантаження;

До програмних результатів навчання дисципліни належать:

- Демонструвати здатність аналізувати ситуацію в обраному напрямі наукової та професійної діяльності, виявляти виникаючі проблеми та на базі отриманих знань формулювати шляхи їх вирішення.
- Приймати обґрунтовані рішення щодо реалізації містобудівних проектів та функціонування об'єктів міського господарства.
- Прогнозувати перспективні містобудівні соціальні вимоги і використовувати їх на різних етапах проектування та експлуатації об'єктів міського будівництва.
- Демонструвати здатність формувати соціологічну і екологічну інформацію, обробляти та аналізувати дані та використання цю

інформацію в проектних рішеннях з врахуванням екологічного навантаження.

Предмет навчальної дисципліни

Соціологія міста – це галузь соціології, що вивчає закономірності виникнення, функціонування і розвитку міської соціально-територіальної спільноти, її соціально-економічну природу, структуру відтворення та образ життя. Це має також прикладне значення: моделювання міста, соціальне проектування розвитку міста, соціальне прогнозування розвитку міста, критерії оцінки дій міської влади тощо.

Об'єктом дослідження соціології міста є місто як елемент цілісної системи соціально-просторової організації суспільства і тип поселення.

Предметну сферу досліджень соціології міста складають:

- дослідження міста як форми розселення, середовища функціонування і розвитку специфічної соціально-територіальної спільноти людей;
- аналіз формування соціально-демографічної і соціально-професійної структури міста;
- аналіз закономірностей розвитку соціально-поселенської структури через взаємодії поселенської мережі з соціальною організацією суспільства;
- аналіз взаємозв'язку соціально-класової структури і поселенської мережі;
- дослідження особливості соціально-поселенської структури як ієрархічно організованого взаємозв'язку соціальних типів міських та сільських поселень;
- аналіз специфіки урбанізації в різних соціальних умовах;
- аналіз зв'язку урбанізації і індустріалізації;
- аналіз удосконалення і розвитку складових соціальної інфраструктури у відповідності з потребами міських мешканців у житлі та покращення його умов, в різних формах і видах побутового, соціального і культурного обслуговування;
- дослідження міських проблем відтворення, розподілу, обміну та споживання на базі міського матеріально-речового комплексу;

- аналіз специфіки спілкування в міському середовищі;
 - дослідження маргінальних прошарків міського населення;
 - дослідження функціонування соціальної організації міста;
 - дослідження функціонування соціальних інститутів міста;
 - розробка програм соціального управління містом;
 - соціальне планування міської соціально-територіальної спільноти;
- забезпечення комплексності соціально-економічного розвитку міста.

3. ТЕМАТИКА ЛЕКЦІЙ

Змістовний модуль I.

Предмет соціології міста. Місто як об'єкт міждисциплінарного вивчення

Тема 1. Соціологія міста як галузь соціологічного знання і наукова дисципліна

Соціологія міста як специфічна галузь соціології. Взаємозв'язок соціології міста з соціологією, урбаністикою та іншими гуманітарними дисциплінами.

Об'єкт і предмет соціології міста. Основна проблематика досліджень міста. Методологічна і гносеологічна проблеми визначення об'єкта соціології міста. Проблема виділення одиниці аналізу.

Соціологічний підхід до вивчення міста та міського середовища.

Проблеми визначення міста. Систематичні, традиційні, адміністративно-територіальні визначення.

Структурування соціології міста за критеріями рівня та характеру дослідження, цілей та завдань. Теоретична і практична функції соціології міста.

Основні поняття та категорії соціології міста.: Актуальність вивчення соціології міста та її завдання.

Сучасний стан соціології міста.

Тема 2. Місто як об'єкт комплексного вивчення

Поняття міста. Місто як об'єкт аналізу. Просторові і хронологічні межі міста. Місто як спосіб просторового структурування. Місто як диференційована підсистема суспільства і результат суспільного територіального поділу праці.

Урбаністика як наука про містобудування. Етапи розвитку урбаністики. Стан сучасної урбаністики.

Методологічні принципи вивчення міста.

Місто як локус територіально-поселенських, соціальних і ментальних структур.

Місто як предметно–територіальна форма соціокультурної інтеграції.

Типологія міст. Критерії типологізації міст.

Огляд основних предметних областей вивчення міста.

Класичні теорії в соціології міста. Ознаки і сутнісні критерії міста у М. Вебера. Метрополіс як механізм породження нової свободи і нова форма людської взаємодії за Г. Зіммелем.

Чикагська школа: особливості формування і роль в соціології.

Концепція міського гетто в теорії Л. Вірта.

Тема 3. Історичний екскурс в соціологію міста.

Періодизація історії міст. Впливи історичного розвитку на розвиток міст та процеси містобудування.

Процеси урбанізації в країнах прадавнього світу (Вавілон, Рим, міста ацтеків, інків).

Античні міста: дефініційні ознаки. Поліс як місто і держава. Поліс як основа античної цивілізації і осередок цивілізованого життя.

Середньовічне місто: визначення та ознаки. Релігійна ментальність і вплив панівних уявлень епохи так званих «Темних віків» на тенденції будівництва тодішніх міст.

Зростання міст в епоху розвитку промисловості і виникнення ринкового способу організації праці. Ринок як система господарських відносин і місце в міському просторі.

Урбанізація в Новітній час. Становлення сучасного міста.

Тема 4. Місто як соціально-просторовий феномен.

Поняття розселення як освоєння території і простору і заселення території. Формування міського соціуму. Устрій міського середовища, архітектоніка міста і міський ландшафт.

Соціально-демографічна підсистема міста. Репродуктивне відтворення та міграційні процеси. Закономірності розвитку соціально-поселенської структури як результату взаємодії поселенської мережі з соціальною організацією суспільства.

Урбанізація та міські агломерації. Основи утворення сучасних агломерацій та мегаполісів як провідних суб'єктів цивілізаційних

процесів.

Міське населення: особливості розселення. Соціокультурний простір міста. Взаємозв'язок соціального і фізичного просторів. Взаємодія населення міста з його соціальною інфраструктурою: проблеми удосконалення і розвитку її складових у відповідності з потребами міських мешканців у житлі, різних формах і видах побутового, соціального та культурного обслуговування. Комунікативні принципи побудови міського простору.

Соціальна стратифікація міста. Особливості стратифікації міста. Соціокультурна гетерогенність міст. Проблемні питання формування, функціонування міських спільнот в контексті співіснування різних міських субкультур.

Соціальна мобільність в міському та позаміському просторі. Феномен маргінальності та маргінальні прошарки міських мешканців. Процес маргіналізації в містах та чинники її поширення. Співвідношення процесів маргіналізації та урбанізації.

Соціальні підкомплекси міста: житлово-комунальне господарство, благоустрій, транспортні мережі та сполучення, торгівля, дозвілля та відпочинок.

Тема 5. Соціально-територіальна структура міського суспільства

Аналіз форми розселення, середовища функціонування і розвитку специфічної соціально-територіальної спільноти людей.

Органічна взаємопов'язаність міста і села як парний елемент дихотомії соціально-територіальної цілісності суспільства. Аналіз взаємозв'язку соціально-класової структури і поселенської мережі як основі вирізнення соціально-поселенських структур та ієрархічно організований взаємозв'язок соціальних типів міських та сільських поселень.

Концепція структури міста. Соціальне структурування та структура міського простору.

Моделі міст: концентрична модель Р. Парка – Е. Берджесса.

Секторна модель Г. Хойта, багатоядерна модель Ч. Гарріса – Е. Ульмана.

Місто-«клаптикова ковдра»: характеристики і етнографічні описи на мікрорівні. Формування соціально-професійної і соціально-демографічної структури міста, особливості функціонування його соціальних інститутів, специфіка спілкування в міському середовищі.

Поняття зонування міст. Загальна карта міста – узгодженість зонування і функціональних розбіжностей, модель концентричних зон. Обґрунтування моделі Алонсо. Критика моделі концентричних зон.

Районування та зонування міст і визначення районів проживання населення.

Модель Кристаллера – ранги місць виробництва і споживання.

Тема 6. Місто в умовах глобалізації

Урбанізація як глобально-історичний процес. Поняття глобального міста. Глобальне місто і теорія глобального села М. Маклюена.

Концепт «розумного» міста. Смарт-сіті і його складові. Роль сервісної складової в концепції сучасного міста в контексті формування постіндустріального (інформаційного) суспільства.

Підходи до вивчення концепції «розумного міста». Елементи моделі концепції (сфери інтересів для різних груп) - технології, економіка, політика, бізнес, соціум. Дослідження феномену «розумного міста», його впровадження як простору надання послуг і задоволення потреб.

Роль містянина в процесі розвитку і впровадження технологій «розумного міста».

Концепція «розумного міста» скрізь призму ідей А. Лефевра. Соціальний простір. Концепція «право на місто».

Теорія цифрової нерівності. Міста як наукові та освітні центри сучасного глобального простору. Соціокультурний потенціал та інформаційне забезпечення міського середовища. Процеси інформатизації та діджиталізації в містах, їх роль і вплив на структуру і розвиток міського соціуму.

Проникнення та поширення сучасних інформаційних технологій в повсякденні міські практики.

Змістовий модуль 2

Символічні та семантичні виміри міста як соціокультурного феномену. Образ міста, способи міського життя

Тема 7. Місто як екосистема.

Розвиток екологічної думки в містобудуванні. Екологізація і проблеми екології міського середовища. Екологічний вимір і екобаланс – пріоритетні питання порядку денного політики сучасних міст.

Екологічні проблеми міст і міських агломерацій. Уявлення про максимальний і оптимальний розміри міст.

Соціально-економічний підкомплекс міста: виробнича діяльність і промисловість та їх впливи на стан середовища.

Проблеми нерівномірності забудови, витрат часу, транспортних «корок» транспортної доступності, замкненості, ізолюваності, відчуженості, анонімізації і аномії в містах як сучасних населених екопунктів.

Екологічна інфраструктура міста. Програма урбоекологічної діяльності. Екологічна інфраструктура міста.

Тема 8 Образ міста. Формування іміджу міста.

Сприйняття міста. Поняття образу міста. Теорія К. Лінча про образ міста та ідеальну форму в містобудівництві. Параметри оцінки міста за К. Лінчем. Різні нормативні моделі міста, теорія Л. Мамфорда.

Дослідницька програма К. Лінча – від історії нормативних моделей до пошуків ідеальної форми в містобудівництві.

Загальна космологічна ідея та її реалізація в різних цивілізаційних потоках. Образ «машини» міф машини (критичний аналіз Мамфорда). Місто-сад Ебенізера Говарда і причини популярності і нереалізованості моделі.

Престижність і провінційність як наслідок впливу думок і настроїв про імідж міста.

Викривлення в сприйнятті міського простору та їх інтерпретація.

Тема 9. Символічні і семантичні виміри міського середовища

Семантика і семіотика міського простору: проблема меж та їх інтерпретації. Семантична структура міського співтовариства. Специфічність менталітету містян. Ментальні мапи: їх структура і формування.

Місто як символічна реальність. Місто як знаковий простір. Знаковість міста і міських просторів.

Топоніміка міста: історичні та сучасні найменування. Топонімічність та її вплив на міське життя та поведінку городян.

Постмодерністські концепції в аналізі міського простору та їх критика.

Тема 10. Способи міського життя: побут, робота, дозвілля

Соціально-функціональні зони і зони приватного буття в місті. Публічні та приватні порядки повсякдення.

Умови та рівні життя в місті, побут та соціальний захист міських мешканців. Уклад життя та рівні міського життя.

Феномен міського способу життя. Різноманітність міського способу життя. Рівні і стилі життя. Вимірювання якості життя в місті.

Стереотипізація міського способу життя. Стереотипи про місто та інші усталені форми сприйняття міського життя.

Динамічні процеси міського життя. Буденність, рутинна і зміни міського життя.

Характеристики різноманітності трудової і невиробничої діяльності населення міста, специфікою його соціального складу і образу життя. Феномен дозвілля в місті. Місто як локус можливостей проведення вільного часу.

Тема 11. Управління розвитком міського соціуму та соціальне проектування в містах

Управління територіями і територіальним розвитком. Соціальні відносини, соціальні конфлікти та політичні процеси в містах.

Автономний суд міст і система законів, форми асоціацій, гільдій і цехів. Церква і автокефалія – позадержавний інститут впливу на міську спільноту. Ринок як спосіб самоорганізації містян для задоволення потреб міського населення.

Методи соціокультурного проектування розвитку міст і містобудування та сучасного менеджменту в містобудівництві.

Тема 12. Тенденції і напрями розвитку міст в Україні.

Соціальне картографування міст України. Способи просторової організації і урбанізація України: історія і сучасність.

Якість життя в українських містах і динаміка населення. Нерівність в просторі українських міст. Основні фактори соціальної стратифікації в містах сучасної України.

Регіональні виміри урбанізації в Україні. Характерні риси виникнення і розвитку міст в Західній і Центральній Україні. Особливості процесу розвитку міст Півдня і Сходу України.

Соціокультурна динаміка українських міст. Проблеми формування «парадигми співіснування» в умовах культурного, етнічного та релігійного розмаїття.

Перспективи і проблеми розвитку міського середовища в Україні.

4. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль I.

Предмет соціології міста. Місто як об'єкт міждисциплінарного вивчення

Тема 1. Соціологія міста як галузь соціологічного знання

План

1. Об'єкт і предмет соціології міста.
2. Основна проблематика досліджень міста.
3. Методологічні проблеми визначення об'єкта і принципи вивчення міста.
4. Проблеми визначення міста. Системні, традиційні та інші визначення.
5. Місто як предметно–територіальна форма соціокультурної інтеграції.

Контрольні завдання

1. Визначте об'єкт і предмет соціології міста.
2. Виокремліть загальні методологічні проблеми визначення і вивчення міста.
3. Назвіть загальні та виділіть особливі риси соціології міста як галузі соціологічного знання.
4. Дайте визначення міста як предметно–територіальної форми соціокультурної інтеграції.

Тема 2. Місто як об'єкт комплексного вивчення

План

1. Поняття міста. Місто як об'єкт аналізу та спосіб освоєння простору.
2. Урбаністика як наука про місто і містобудування та її етапи.
3. Типологія міст. Критерії типологізації міст.
4. Класичні теорії в соціології міста. Ознаки і сутнісні критерії

міста у М. Вебера.

5. Нова форма людської взаємодії в місті за Г. Зіммелем. Спільнота і суспільство Ф. Тьонніса.

6. Чикагська школа: особливості формування і роль в соціології.

Контрольні завдання

1. Дайте визначення і розкрийте етимологічний зміст поняття міста.

2. Простежте розвиток і етапи становлення урбаністики.

3. Визначте ознаки і критерії міста у М. Вебера.

4. Розкрийте зміст форми людської взаємодії в місті у відповідності до концепції Г. Зіммеля.

Тема 3. Історичний екскурс в соціологію міста.

План

1. Періодизація історії міст. Впливи історичного розвитку на розвиток міст.

2. Процеси урбанізації в країнах прадавнього світу (Вавілон, Рим).

3. Античні міста основні ознаки. Поліс як місто, держава і осередок цивілізації.

4. Середньовічне місто: визначення та ознаки. Релігійна ментальність і її вплив на тенденції в будівництві.

5. Зростання міст в епоху промислової революції і поширення ринкових відносин.

6. Урбанізація в Новий та Новітній час.

7. Становлення феномену сучасного міста.

Контрольні завдання

1. Назвіть і охарактеризуйте основні періоди історії міст

2. Простежте розвиток і відзначте етапи формування міст в прадавньому світі.

3. Дайте визначення і назвіть основні ознаки античного міста.

4. Обґрунтуйте сутність і вплив релігійної ментальності на

тенденції виникнення міст і особливостей міського будівництва в епоху Середньовіччя..

5. Визначте особливості зростання міст в Новітній час.

Тема 4. Місто як соціально-просторовий феномен.

План

1. Поняття розселення як освоєння простору і заселення території. Формування міського соціуму.
2. Соціально-демографічні виміри міста. Репродуктивне відтворення та міграційні процеси.
3. Урбанізація та агломерації. Основи створення сучасних агломерацій та мегаполісів.
4. Міське населення: особливості розселення. Соціокультурний простір міста. Соціальна інфраструктура: проблеми удосконалення і розвитку.
5. Соціальна стратифікація міста. Особливості стратифікації міста.
6. Соціокультурна гетерогенність міст і формування і співіснування міських субкультур.
7. Соціальна мобільність та маргінальні прошарки міських мешканців

Контрольні завдання

1. Дайте визначення поняття розселення як освоєння простору.
2. Визначте основні риси репродуктивних та міграційних процесів.
3. Назвіть особливості утворення агломерацій та мегаполісів в сучасних умовах.
4. Розкрийте зміст поняття соціальної стратифікації міста.
5. Дайте визначення поняттям «соціальна мобільність» та «маргінальність»

Тема 5. Соціально-територіальна структура міського суспільства

План

1. Аналіз форми розселення, середовища функціонування і розвитку специфічної соціально-територіальної спільноти людей.
2. Місто і село як парний елемент дихотомії суспільства. Аналіз взаємозв'язку соціально-класової структури і поселенської мережі.
3. Концепція структури міста та міського простору. Моделі міст: концентрична модель Р. Парка – Е. Берджесса. Секторна модель Г. Хойта, багатогоядерна модель Ч. Гарріса – Е. Ульмана.
4. «Клаптикова ковдра»: характеристики і етнографічні описи на мікрорівні. Формування соціально-професійної структури міста.
5. Поняття зонування міст. Загальна карта міста. модель концентричних зон.
6. Районування міст і визначення районів проживання населення.
7. Модель Кристаллера – ранги місць виробництва і споживання.

Контрольні завдання

1. Розкрийте складові соціально-територіальної структури міста.
2. Виокремте загальні та особливі риси, що характеризують місто і село.
3. Проаналізуйте взаємозв'язки соціально-класової структури і поселенської мережі.
4. Назвіть загальні та виділіть особливі риси модель Р. Парка – Е. Берджесса та секторної моделі Г. Хойта.
5. Дайте загальну характеристику моделі Кристаллера.

Тема 6. Місто в умовах глобалізації

План

1. Урбанізація як глобально-історичний процес. Поняття глобального міста. Глобальне місто і теорія глобального села М. Маклюєна.
2. Концепт «розумного» міста. Підходи до вивчення концепції «розумного міста».

3. Дослідження «розумного міста». Концепція «розумного міста» та ідеї А. Лефевра.
4. Роль містянина в процесі розвитку і впровадження технологій «розумного міста».
5. Теорія цифрової нерівності. Міста як наукові та освітні центри.

Контрольні завдання

1. Розкрийте зміст понять «глобальний», «глобалізація», «глобальне місто».
2. Дайте визначення поняттю «розумного» міста.
3. Опишіть міста як наукові та освітні центри сучасного глобального простору.
4. Дайте загальну характеристику теорії глобального села М. Маклюена.
5. Співставте поняття «глобального села» та «глобального міста».

Змістовний модуль 2

Символіко-семантичні виміри міста як соціокультурного феномену. Образ міста, способи міського життя.

Тема 7. Місто як екосистема.

План

1. Розвиток екологічної думки в містобудуванні. Проблеми екології міського середовища.
2. Екологічні проблеми міст і міських агломерацій.
3. Виробництво, промисловість та стан середовища.
4. Проблеми нерівномірності забудови, витрат часу, транспортної доступності та «корок».
5. Питання замкненості, ізольованості, відчуженості, анонімності в містах.
6. Екологічна інфраструктура міста. Програма екологічної діяльності.

Контрольні завдання

1. Охарактеризуйте основні екологічні проблеми міст і міських агломерацій.
2. Опишіть загальні риси розвитку екологічної думки в містобудуванні.
3. Назвіть основні риси проблем забудови.
4. Проаналізуйте і назвіть основні складові та причини виникнення транспортних «корок» в містах та передмістях великих міст.

Тема 8. Образ міста. Формування іміджу міста.

План

1. Сприйняття міста. Поняття образу міста. Теорія К. Лінча про образ міста.
2. Теорія Л. Мамфорда і образ «машини». Критичний аналіз Мамфорда.
3. Місто-сад Е. Говарда і причини популярності і нереалізованості моделі.
4. Престижність і провінційність та вплив думок і настроїв про імідж міста.
5. Викривлення в сприйнятті міського простору та їх інтерпретація.

Контрольні завдання

1. Дайте визначення поняття "образ міста".
2. Визначте основні ідеї теорії Л. Мамфорда.
3. Розкрийте зміст понять престижності міста та місця проживання в місті.
4. Охарактеризуйте феномен провінційності та її соціальний вплив на імідж міста.

Тема 9. Символічні і семантичні виміри міського середовища

План

1. Семантика і семіотика міського простору: проблема меж та їх інтерпретації.
2. Семантична структура міського простору Менталітет містян і ментальні мапи.
3. Місто як символічна реальність та знаковий простір. Знаковість міста і міських просторів.
4. Топоніміка міста: історичні та сучасні найменування та міське життя городян.
5. Специфіка спілкування в міському середовищі
6. Постмодерністські концепції в аналізі міського простору та їх критика.

Контрольні завдання

1. Встановіть ознаки і основні риси міста як символічної реальності.
2. Визначте основні риси міста як знакового простору, охарактеризуйте поняття знаковості міста загалом та знакових місць у місті.
3. Виокремте загальні риси, що характеризують міський менталітет..
4. Визначте основні складові семантичної структури міського простору.
5. Назвіть загальні та виділіть особливі риси топоніміки міста.

Тема 10. Управління розвитком міського соціуму та соціальне проектування в містах

План

1. Управління територіями, соціальні відносини, конфлікти та політичні процеси в містах.
2. Автономне судочинство і закони міст, форми асоціацій, гільдій і цехів.
3. Інститут церкви в містах в контексті формування міської культури.

4. Ринок як спосіб самоорганізації містян.

5. Методи соціокультурного проектування розвитку міст та сучасного менеджменту в містобудівництві.

Контрольні завдання

1. Виокремте загальні та особливі риси, що характеризують зв'язок соціальних відносин та політичних процесів в містах.

2. Визначте основні складові та стадії процесу управління містом та територіями міста.

3. Назвіть загальні риси інституту церкви в містах в контексті формування міської культури.

4. Дайте визначення корпоративного проектування і регулювання розвитку міст.

Тема 11. Способи міського життя: побут, робота, дозвілля

План

1. Соціально-функціональні зони і зони публічного і приватного буття в місті.

2. Побут та соціальний захист міських мешканців.

3. Феномен міського способу життя та його різноманітність. Вимірювання якості життя в місті.

4. Стереотипізація міського способу життя.

5. Динамічні процеси міського життя. Рутини і зміни міського життя.

6. Характеристики різноманітності трудової діяльності населення міста.

7. Феномен дозвілля в місті як локуси можливостей проведення вільного часу.

Контрольні завдання

1. Дайте визначення функціональної зони і зон публічного та приватного життя

2. Визначте основні принципи і складові соціального захисту міських мешканців.

3. Назвіть загальні та виділіть основні ознаки рутини міського

життя.

4. Визначте основні характеристики феномену дозвілля в місті.

Тема 12. Тенденції і напрями розвитку міст в Україні.

План

1. Соціальне картографування міст України.
2. Способи просторової організації і урбанізація и.
3. Розвиток українських міст в Австро-Угорській, Російській імперіях та СРСР: історія і сучасність.
4. Якість життя в українських містах і динаміка населення.
5. Нерівність в просторі українських міст.
6. Соціокультурна динаміка українських міст.
7. Перспективи і проблеми розвитку міського середовища в Україні.

Контрольні завдання

1. Визначте основні способи просторової організації і урбанізація України.
2. Назвіть загальні риси та етапи історії розвитку міст в Україні.
3. Вкажіть характерні риси виникнення і розвитку міст в Західній і Центральній Україні.
4. Охарактеризуйте особливості процесу розвитку міст Півдня і Сходу України.
5. Дайте визначення поняття «якість життя» в українських містах.
6. Назвіть основні індикатори і способи вимірювання якості життя у містах.

5. МЕТОДИ НАВЧАННЯ. ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

Основними формами вивчення курсу «Соціологія міста» є: лекції, практичні заняття, самостійна робота студентів над джерелами і навчально-методичною літературою, написання індивідуальних робіт, виконання завдань модульного контролю, складання заліку.

Важливу роль у вивченні курсу належить *лекції*, що є провідною організаційною формою навчання, засобом спрямування спільної діяльності викладачів і студентів на досягнення цілей навчання. Під час лекцій визначається зміст і наукова спрямованість предмета, розглядаються найважливіші проблеми, прокладається шлях до самостійного вивчення джерел.

Практичне заняття – це колективна форма аудиторних занять; активний метод перевірки знань, якому передують самостійне вивчення студентами різних історичних джерел і посібників. На практичних заняттях студенти, під керівництвом викладача, шляхом творчого обміну думок у процесі товариської дискусії поглиблюють і узагальнюють знання, здобуті на лекціях і під час самостійної роботи, навчаються давати об'єктивну оцінку суспільним явищам, формувати власні погляди та активну життєву позицію, здобувають досвід усного виступу перед аудиторією.

Важливою складовою підготовки до практичного заняття є *самостійна робота студента* з літературою. Зміст і спрямованість цієї роботи визначається на лекціях. Самостійна навчальна робота не лише формує у студентів навички та вміння самостійного здобування знань, що важливо для здійснення неперервної освіти протягом усієї подальшої трудової діяльності, а й має важливе виховне значення, оскільки формує самостійність як рису характеру, що відіграє істотну роль у структурі особистості сучасного спеціаліста вищої кваліфікації. Обов'язковою складовою самостійної роботи студентів є: конспектування передбачених до кожного семінарського заняття основних джерел в окремому зошиті.

Тематика індивідуальних завдань (контрольних робіт)

1. Історичний екскурс в соціологію міста. Ретроспектива уявлень про місто.
2. Соціально-територіальна структура суспільства
3. Місто як соціально-просторовий феномен. Урбанізація та міські агломерації
4. Соціально-демографічна підсистема міста
5. Формування міського соціуму: історичний та культурний виміри.
6. Соціальна мобільність та маргінальні прошарки міських мешканців
7. Соціально-економічний під комплекс міста: промисловість, власність, майно, фінанси, трудові ресурси
8. Управління розвитком міського соціуму та соціальне проектування в містах.
9. Умови та рівні життя в місті, побут та соціальний захист міських жителів
10. Міста як наукові та освітні центри.
11. Екологічні проблеми міських агломерацій. Екологізація міського середовища.
12. Л. Вірт, поняття гетто и канонічне визначення міста.
13. Соціальний підкомплекс міста: житлово-комунальне господарство, благоустрій, торгівля.
14. Соціальні відносини, соціальні конфлікти та політичні процеси в містах.
15. Ознаки і сутнісні критерії міста у М. Вебера.
16. Репродуктивне відтворення та міграційні процеси: соціально-демографічний вимір.
17. Соціологія міста як галузь соціологічного знання.
18. Історичні та сучасні найменування та міське життя городян.
19. Історичні та сучасні найменування та міське життя
20. Теоретичні моделі Льоша і фон Тьонена.
21. Соціокультурний потенціал та інформаційне забезпечення міського середовища
22. Семантика міського простору.

23. Публічні та приватні порядки повсякдення в місті.
24. Секторна модель Г. Хойта.
25. Теорії міської структури та основи теорій розміщення міст
26. Семіотика міста і міських об'єктів.
27. Проблеми екології міського середовища.
28. Урбаністика як наука про місто і містобудування. .
29. Моделі міст в концентричній моделі Р. Парка – Е. Берджесса.
30. Уявлення про максимальний і оптимальний розміри міста.
31. Багатоядерна модель Ч. Гарріса – Е. Ульмана.
32. Уклад життя та рівні міського життя.
33. Храмові і церковні будівлі в контексті функціонування міської культури.
34. Менталітет мешканців міста і особливості міського способу життя.
35. Демографічні переходи і стадії урбанізації.
36. Модель Кристаллера про ранги місць виробництва та споживання
37. Місто як локус можливостей проведення вільного часу.
38. Теорія образу міста К. Лінча та ідеальної форми в містобудуванні.
39. Соціокультурна динаміка українських міст.
40. Субурбанізація, дезурбанізація в різних агломераціях.
41. Образ машини в урбаністичній моделі Л. Мамфорда.
42. Стереотипи про місто та інші усталені форми сприйняття міського життя.
43. Обґрунтування моделі Алонсо і критика моделі концентричних зон.
44. Глобальне місто і теорія глобального села М. Маклюена.
45. Підходи до вивчення концепції «розумного міста».
46. Буденність, рутини і зміни міського життя.
47. Соціальні відносини, конфлікти та політичні процеси в містах.
48. Проблеми формування і співіснування міських субкультур.
49. Етапи розвитку урбаністики і сучасний стан.
50. Методи розвитку міст і містобудування та сучасного менеджменту в містобудівництві.

6. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ. ПИТАННЯ ДО МОДУЛЬНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ. РОЗПОДІЛ БАЛІВ

Поточний і модульний контроль здійснюється під час проведення практичних занять та захисту індивідуальних завдань, передбачених робочою програмою. Формою контролю є усне опитування студентів. Засоби контролю – завдання (див. перелік).

Під час проведення поточного контролю оцінюванню підлягають: рівень знань, який демонструється студентом у відповідях і виступах; активність під час обговорення питань; експрес-контроль, зокрема, у формі тестових завдань або тестових запитань.

При виставленні балів за поточний контроль оцінюванню підлягають: рівень теоретичних знань та практичні навички з тем, які включаються до відповідних змістових модулів цього курсу; самостійне опрацювання тем; написання індивідуальних завдань (рефератів); опрацювання лекційного матеріалу у вигляді конспектів лекцій, підготовка конспектів навчальних чи наукових текстів.

Підсумковий контроль здійснюється під час проведення залікової сесії за підсумками поточного та модульного контролю.

Питання до модульного та підсумкового контролю

1. Об'єкт і предмет соціології міста.
2. Основна проблематика досліджень міста.
3. Методологічні проблеми визначення об'єкта і вивчення міста.
4. Проблеми визначення міста. Системні, традиційні визначення.
5. Поняття міста. Місто як об'єкт аналізу та спосіб освоєння простору.
6. Урбаністика як наука про місто і містобудування та її етапи.
7. Типологія міст. Критерії типологізації міст.
8. Ознаки і сутнісні критерії міста у М. Вебера.
9. Місто - нова форма людської взаємодії за Г. Зіммелем.
10. Чикагська школа: особливості формування і роль в соціології.

11. Спільнота і суспільство в місті Ф. Тьонніса.
12. Процеси урбанізації в країнах прадавнього світу (Вавілон, Рим).
13. Античні міста. Поліс як місто, держава і осередок цивілізації.
14. Середньовічне місто: визначення та ознаки.
15. Зростання міст в епоху розвитку промислової революції.
16. Урбанізація в Новітній час. Становлення сучасного міста.
17. Поняття розселення як освоєння простору і заселення території.
18. Репродуктивне відтворення та міграційні процеси.
19. Урбанізація, міські агломерації та мегаполіси.
20. Міське населення: особливості розселення.
21. Соціальна інфраструктура міста: проблеми удосконалення і розвитку.
22. Соціальна стратифікація міста. Особливості стратифікації міста.
23. Проблеми формування і співіснування міських субкультур.
24. Соціальна мобільність та маргінальні прошарки міських мешканців
25. Місто і село як парний елемент дихотомії суспільства.
26. Взаємозв'язок соціально-класової структури і поселенської мережі.
27. Структура міста та міського простору.
28. Моделі міст: концентрична модель Р. Парка – Е. Берджесса.
29. Районування міст і визначення районів проживання населення.
30. Секторна модель Г. Хойта,
31. Концепт «розумного» міста. Підходи до вивчення «розумного міста».
32. Багатогоядерна модель Ч. Гарріса – Е. Ульмана.
33. Проблеми екології міського середовища.
34. Модель Кристаллера – ранги місць виробництва і споживання.
35. Глобальне місто і теорія глобального села М. Маклюена.
36. Міста як наукові та освітні центри.
37. Проблеми забудови, транспортної доступності та «корок».
38. Урбанізація як глобально-історичний процес.

39. Проблеми замкненості, ізольованості, відчуженості в містах.
40. Екологічні проблеми міст і міських агломерацій.
41. Теорія К. Лінча про образ міста та ментальні мапи.
42. Семантична структура міського простору.
43. Виробництво, промисловість та стан середовища.
44. Специфіка спілкування в міському середовищі
45. Місто як символічна реальність та знаковий простір.
46. Екологічна інфраструктура міста. Вимірювання якості життя в місті.
47. Сприйняття міста. Поняття образу та іміджу міста.
48. Теорія Л. Мамфорда. Образ і міф машини.
49. Інститут церкви в містах в контексті формування міської культури.
50. Місто-сад Е. Говарда, причини популярності і нереалізованості.
51. Престижність і провінційність та вплив думок про імідж міста.
52. Зони публічного і приватного буття в місті.
53. Семантика і семіотика міського простору: проблема інтерпретації.
54. Топоніміка міста: історичні, сучасні найменування та міське життя.
55. Стереотипи міського способу життя. Рутини і зміни міського життя.
56. Нерівність в просторі і якість життя українських міст.
57. Управління територіями, соціально-політичні процеси в містах.
58. Феномен дозвілля в місті і можливості проведення вільного часу.
59. Історія розвитку міст в Україні. Динаміка населення.
60. Перспективи і проблеми розвитку міського середовища в Україні.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	Зараховано
82-89	B	
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	
35-59	FX	Не зараховано з можливістю повторного складання
<u>0-34</u>	<u>F</u>	<u>Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни</u>

Розподіл балів для дисципліни з формою контролю залік

Поточне оцінювання		Індивідуальне завдання	Сума балів
Змістові модулі			
1	2		
35	35	30	100

7. ЛІТЕРАТУРА

Основна

Вагин В.В. Городская социология: Уч. пособие для муниципал. управляющих. М, МОНФ, 2000.

Вальденфельс Б. Одновременность неоднородного Современный порядок в зеркале большого города. *Логос. Журнал по философии и прагматике культуры*. 2002. № 3-4.

Вебер М. Город. *М.Вебер. Избранное. Образ общества*. М., 1994.

Вебер М. История хозяйства. *Город*. М, Канон-Пресс-Ц, 2001. С.333-387.

Вершинина И.А. Социальное неравенство в современных городах: перспективы урбанистической революции. *Социология города*. 2017. №2.

Вирт Л. Урбанизм как образ жизни. *Вирт. Л. Избранные работы по социологии*. Сборник переводов / РАН ИНИОН. Центр социальных научно-информационных исследований. Отдел социологии и социальной психологии. Пер. с англ. Николаев В.Г.; Отв. ред. Гирко Л.В. М.: ИНИОН, 2005.

Зеленов Л.А. Социология города: Учебное пособие. М., 2005.

Зиммель Г. Большие города и духовная жизнь. *Логос. Журнал по философии и прагматике культуры*. 2002. № 3-4.

Ключніченко Є.Є. Управління містом: Навчальний посібник. К.: КНУБА, 2003. 260 с.

Микроурбанизм. Город в деталях: сборник статей. Центр независимых социол. исслед., Ин-т гуманитар. ист.-теорет. исслед. Высш. шк. экономики; под отв. ред. О. Бредниковой, О. Запорожец. Москва: Новое литературное обозрение, 2014.

Навроцкий Б.А., Седова Н.Н. Социология города как научная дисциплина: предметное поле, функциональные связи и методы. *Социология города*. 2017. №2.

Пивоваров Ю.Л. Основы геоурбанистики: Урбанизация и городские системы Учебное пособие для студентов вузов. М. Владос, 1999.

Пирогов С. Социология города. М, Новый учебник, 2004.

Посацький Б.С. Основи урбаністики: Навч. посібн. 2-е вид. Львів:

Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2001. 244 с.

Салій І. Українські міста: питання власності та муніципального управління: Навчальний посібник. Київ: Екс об, 2001. 416 с.

Тимохін В.О. Основи містобудування: Навч. посібн. К., 1996. 197 с.

Трубина Е. Город в теории: опыты осмысления пространства. М.: Новое литературное обозрение, 2013.

Додаткова

Алексеев А.И. Зубаревич Н.В. Кризис урбанизации: формирование нового образа жизни. *Проблемы прогнозирования*. 2000. №4.

Алексеева Т.И., Галич З.Н. Мегаполизация как одна из форм современной урбанизации. *Восток*. 1999. № 3.

Алексеева-Бескина Т.И. Саморазвивающаяся система города и константы переходных процессов урбогенеза. *Город в процессах исторических переходов*. М., 2001.

Амин Э., Трифт Н. Внятность повседневного города. Теория города. *Логос. Журнал по философии и прагматике культуры*. 2002. № 3-4.

Андреев А. Антропология города, или Ситимэн в современном мире. *Остров Крым*. 1999. №4.

Ахиезер А.С. Город и диалог. *Культурный диалог города во времени и пространстве исторического развития*. М.: Мир культуры, 1996.

Баньковская С.П. Эрнст Бёрджесс. *Современная американская социология*. М., 1994.

Білоконь Ю.М. Функція та структура форми в регіональному плануванні. За ред. І.О. Фоміна. К.: Кий, 2002. 98 с.

Бренер А., Шурц Б. London calling. *Логос. Журнал по философии и прагматике культуры*. 2002. № 3-4

Бродель Ф. Городок: что это такое? Ф. Бродель. *Что такое Франция? Пространство и история*. М: Издательство Сабашниковых, 1994.

Велев П. Города будущего. М.: Стройиздат, 1985.

Вучик В. Транспорт в городах, удобных для жизни. М.: Территория будущего, 2011.

Габидуллина С.Э. Психосемантика городской среды. М., 1991.

Гаєвський Г.В. Управління та самоуправління. Ідеал та реальність. К.: Університет, 1990.

Глазычев В.Л. Город и пригород: вечное противостояние. URL: <http://www.glazuchev.ru> (дата звернення: 01.02.2020).

Горин И., Чернышёв М. Белоусов А. Благоустройство города: Уч. пособ. Ростов-н\Д, 2000.

Город в процессах исторических переходов. Теоретически аспекты и социокультурные характеристики. М., 2001.

Город в современном афро-азиатском мире. М. ИНИОН. 1990. 261, [2] с. Серия Современные проблемы социального развития и идеологии стран Азии, Африки и Латинской Америки.

Город в средневековой цивилизации Западной Европы. М, 1999.

Город как социокультурное явление исторического процесса. Отв. ред. Э. В. Сайко. М.: Институт социологии РАН, 1995.

Грац Р. Город в Америке: жители и власти. М.: Ладья, 1995. 320 с.

Гусаков В., Валетта У. та ін. Довідник регулювання використання та забудови території населених пунктів (зоннінг). К.: Наука, 1996.

Дамберг С.В., Семенов В.Е. Провинциальный город СПб.: символический капитал в мире искусства. *Журнал социологии и социальной антропологии*. СПб. 2000, т.3, № 3.

Дридзе Т.М. Социальная диагностика в градостроительстве. Социологические исследования. 1998. № 2.

Дридзе Т.М. Человек и городская среда в прогнозном социальном проектировании. Общественные науки и современность. 1994. № 1. С.131-138.

Дулина Н.В. Город в трансформирующемся обществе: методология и практика исследования. Волгоград, 2006.

Заборова Е.Н. Социология города. Горожанин в системе городских групп. Екатеринбург, 2001.

Замятин Д.М. Феноменология географических образов. *Новое литературное обозрение*. 2000. №46.

Заславская Т.И., Корель Л.В. Миграция населения между городом и селом/ Социологические исследования. 1981. № 3. С.42–52.

Зиммель Г. Венеция/ Логос. *Журнал по философии и прагматике культуры*. 2002. № 3-4.

Зиммель Г. Философия денег/ *Теория общества: Фундаментальные проблемы: сб.* М.: Канон-пресс, 1999. С. 309-382.

Зиммель Г. Флоренция. *Логос. Журнал по философии и прагматике культуры.* 2002. № 3-4.

Зукин Ш. Культуры городов. Пер. с англ. Д. Симановского. М.: Новое литературное обозрение, 2015. 424 с.

Каганов Г.З. Городская среда: преемство и наследование. *Человек.* 2000. №4.

Каганов Г.З. Горожанин в городе: идентификация с землёй и небом. *Человек.* 2001. № 3-4.

Каганов Г.З. Душа и тело города. *Человек.* 2002. № 1.

Казанцев В.И., Светуньков М.Г. Социология города: уч.-метод. пособие. Ульяновск, 2004.

Карпов А. Различение: пространство в городе. *Социологическое обозрение.* Т. 1. 2001. № 2.

Космарский А. Исследователь в городе: от всевластия взгляда к столкновению с Другим. *Communitas.* 2006. №1.

Кук Ф. Модерн, постмодерн и город. – Теория города. *Логос. Журнал по философии и прагматике культуры.* 2002. № 3-4.

Кучерявий В.О. Урбоекологія: Підручник. Львів: Світ, 1999. 320 с.

Кушніренко М.М. Методи передпроектного аналізу в містобудуванні: Навч. посібн. К., 1996. 110 с.

Линч К. Образ города. М.: Стройиздат, 1982.

Линч К. Совершенная форма в градостроительстве. М.: Стройиздат, 1978.

Лэндри Ч. Креативный город. Фрагменты. М.: Издательский дом “Классика XXI”, 2005.

Макеев С.А. Социальные перемещения в крупном городе. Киев, 1989.

Маккуайр С. Медийный город: Медиа, архитектура и городское пространство. Пер. с англ. М. Strelka Press, 2014. 392 с.

Мамутов В. К., Финагин В. В., Серебряков А. М. и др. Управление развитием города: экономико-правовые аспекты. Киев, 1986.

Мерлен П. Город: количественные методы изучения. Фрагменты. М. 1997.

- Милграм С. Эксперимент в социальной психологии. Часть 1. Человек в большом городе. СПб., 2000.
- Патрушев В.Д. Жизнь горожанина. (1965-1998 гг.). М.: Academia, 2001.
- Пивоваров Ю.Л. Современный урбанизм: Курс лекций. М., 1994.
- Посацький Б.С. Формування архітектурного образу міста: Навч. посібн. К., 1993. 107 с.
- Ратти К., Клодел М. Город завтрашнего дня: сенсоры, сети, хакеры и будущее городской жизни. М., 2017
- Сайко Э.В. Город как среда и субстанция – субъект, образующий индивида. *Мир психологии*. 1995. № 4.
- Сассен С. Урбанистические комплексы в мировой экономике. *Международный журнал социальных наук*. 1994. №3(6).
- Серто М. де. По городу пешком. *Communitas*. 2005. №2.
- Стивенсон С.А. Уличные дети и теневые городские сообщества. *Социологический журнал*. 2000. № 3-4.
- Стрельникова А. Социология города: пространственные практики и жизненные траектории. М.: Тривант, 2012
- Рудницкий А.М. Управління міським середовищем: Навч. посібн. К., 1991.
- Тённис Ф. Общность и общество. *Социологический журнал*. М., 1998. № 3-4.
- Тилли Ч. Формы урбанизации. *Американская социология*. М., 1984.
- Уткин А.В. Город как объект стратегического управления. Ставрополь, 2002.
- Файзуллин Р.С. Социология города. М., 1997.
- Филиппов А. Ф. Социология пространства: общий замысел и классическая разработка проблемы. *Логос*. 2000. №2(23). URL: http://www.ruthenia.ru/logos/number/2000_2/09.html (дата звернення: 01.05.2020)
- Чешкова А. Ф. Методологические подходы к изучению городской пространственной сегрегации. *Российское городское пространство: попытка осмысления*. М. Московский общественный научный фонд. 2000.
- Чичканова Т.А. Ментальность провинции: местные сообщества и местные традиции. *Регионоведение*. 1997. №4 (21).

Яницкий О.Н. Экология города. Зарубежные междисциплинарные исследования. М., 1984.

Інформаційні ресурси

<http://library.knuba.edu.ua/>. Бібліотека КНУБА.

<http://org2.knuba.edu.ua/>. Освітній сайт КНУБА.

Навчальне видання

Укладач: ЯХНО Олексій Олександрович

СОЦІОЛОГІЯ МІСТА

Методичні рекомендації
до вивчення дисципліни для студентів
спеціальностей «Право» та «Будівництво та цивільна інженерія»
(ОПП «Міське будівництво та господарство»)

Підписано до друку 14.06.2020 р.
Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Друк офсетний. Зам. № 20-251
Умов.-друк. арк. 1,9. Обл.-вид. арк. 2,1.
Тираж 30 прим.

Віддруковано ФО-П Шпак В. Б.
Свідоцтво про державну реєстрацію В02 № 924434 від 11.12.2006 р.
м. Тернопіль, бульвар Просвіти, 6/4. тел. 8 097 299 38 99.
E-mail: tooums@ukr.net